

Національна академія наук України

Міжнародна асоціація українців

**Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології
ім. М. Т. Рильського**

VIII МІЖНАРОДНИЙ КОНГРЕС УКРАЇНІСТІВ

УКРАЇНОЗНАВСТВО ОСВІТА

ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ

ЧАСТИНА ПЕРША

**КИЇВ
Видавництво ІМФЕ
2017**

УДК 37:061.2](100=161.2)+39+37
М-58

Друкується за рішенням вченої ради Інституту мистецтвознавства,
фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Головний редактор: *Г. Скрипник*

Редакційна колегія: *Б. Ажнюк, Г. Бондаренко,
В. Борисенко, В. Даниленко, Н. Кононенко,
О. Паламарчук, Г. Семенюк, Р. Сенькусь, В. Сергійчук,
Л. Шевченко, Т. Шевчук*

VIII Міжнародний конгрес українців. Українознавство. Освіта.

М-58 Збірник наукових статей. Частина перша / [голов. ред. Г. Скрипник] ;
НАН України ; МАУ ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. – Київ, 2017. – 290 с.
ISBN 978-966-02-7594-2 (загальний)
ISBN 978-966-02-8539-2

Збірник містить доповіді учасників VIII Міжнародного конгресу
українців, присвячені висвітленню проблем становлення та функціо-
нування вітчизняних і зарубіжних українстичних освітніх центрів.

Видання розраховане на науковців, викладачів та студентів вищих
і середніх спеціальних навчальних закладів, широкого кола шануваль-
ників українського фольклору.

ISBN 978-966-02-7594-2 (загальний)
ISBN 978-966-02-8539-2

© ІМФЕ ім. М. Т. Рильського
НАН України, 2017

© Міжнародна асоціація
українців, 2017

**Олена Готра
(Ірпінь)**

ТАРАС ШЕВЧЕНКО ТА УКРАЇНЬСКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ІСТОРІЯ

При вивченні певних періодів становлення й розвитку української держави, необхідно враховувати історичний досвід, теорію, практику та зміст розвитку культури, світоглядні орієнтири і конкретно-історичну діяльність видатних громадських діячів, представників вітчизняної культури. Головне – це історичні уроки, історична пам'ять. Історія вчить нові покоління історичної правди.

Завдання сучасної історичної науки – у подоланні наслідків заідеологізованості досліджень минулого та в переорієнтуванні її на розв'язання суто національних завдань.

Принцип історизму – це універсальний принцип наукового дослідження. У сучасних умовах ідейно-теоретичною основою має стати власний історичний досвід, менталітет, багаті духовно-моральні традиції полінаціонального складу українського народу.

Актуальним у цьому контексті є дослідження життя, творчості та діяльності Тараса Шевченка – генія українського народу. Неповторні риси його творчості є скарбницею загальнолюдської культури. Винятковою є й роль поета в українському історичному розвитку, а його самовіддана боротьба за волю України є зразком патріотизму.

Мрія Кобзаря побачити Україну в «сім'ї вольній, новій» поступово втілювалася в життя (від боротьби за незалежність до створення власної держави), та, на жаль, уже посмертно. Упродовж століть феномен його творчості надихає наступні покоління на духовне відродження української нації. Творчий спадок Т. Шевченка – найвидатнішого українського народного поета, художника, громадського діяча та мислителя, творця нової української мови і літератури – входить до найцінніших надбань світової культури.

Особливо актуальними сьогодні є такі слова геніального сина українського народу:

Розкуйтеся, братайтеся,
У чужому краю

Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі.
В своїй хаті своя й правда,
І сила, і воля.

Аналіз багатьох наукових джерел дає можливість стверджувати, що вивчення спадщини поета – проблема невичерпна, а її історіографія розкрита в шевченкознавстві. Останнім часом творчість та ідеї Кобзаря досліджували відомі сучасні шевченкознавці, зокрема В. Смілянська, В. Пахаренко, Н. Чамата, Ю. Барабаш, О. Боронь, Т. Мейзерська, Г. Клочек та ін. Це матеріали конференцій, збірники наукових статей, монографії.

Мета нашої статті полягає в дослідженні взаємозв'язку життя і творчої діяльності Т. Шевченка та інтелектуальної історії. Тож ми розглянемо погляди генія та історіографію проблеми, наголошуючи на їх актуальності на початку XXI ст.

Фахівець із української історіографії І. Колесник назвав інтелектуальну історію феноменом культури постмодерну [6, с. 39]. Процеси глобалізації та європейська інтеграція поставили нові вимоги до історичної науки. Дослідники намагалися розглянути діяльність особистості в контексті періоду історії, у якому вона жила.

Авторитетною є думка відомого російського фахівця з проблем теорії та методології історичної науки Л. Рєпіної, яка доводить, що предмет інтелектуальної історії в сучасному її розумінні включає не лише історію досягнень людського інтелекту, тобто результатів інтелектуальної, творчої діяльності, але й історію цієї діяльності в її процесуальній незавершеності, і культурне середовище, котре задає їй свої умови та передумови, і біографії творців, і їх міжособові зв'язки, й історію розповсюдження та сприйняття нових ідей і знань [8, с. 106].

Історія ідей Т. Шевченка для суспільства є на сьогодні особливо актуальною як чинник національної ідентичності. Діапазон його інтересів яскраво продемонструвала творча спадщина Кобзаря. У статті маємо намір розкрити такі інтелектуальні грані творчості та біографії митця: образ та творчість як історіографічне джерело; суспільногуманітарну складову його

творчості й гуманістичні ідеї (людиноцентризм спадщини); патріотизм та інтернаціональні мотиви; неповторний приклад відродження нації; соціальнофілософські погляди (антропоцентризм) та світоглядні настанови; його мовне самовизначення як чинник національної ідентичності; його пророче слово; його внесок у становлення й формування української національної ідеї.

Предметом нашої дослідницької уваги є Т. Шевченко як видатна постать та інтелектуальна історія. Цікаво простежити його ставлення до історії України. У «Біографії Т. Шевченка за спогадами сучасників» зазначено: «Т. Шевченко вражав усіх своїми знаннями, особливо з історії України» [1, с. 262].

Становить інтерес і поезія Кобзаря, де його слова свідчать про безмежну любов до України:

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену за неї бога,
За неї душу погублю!

Поет показав перевагу любові до України перед християнським обов'язком та навіть власним життям.

Викликає подив те, як відверто він пише, незважаючи на обставини. Патріотизм Т. Шевченка ми бачимо й у його знаменитій поемі «І мертвим, і живим...», де він дорікнув українським панам за те, що вони зневажали не лише свій народ, але й мову та культуру, і схилилися перед чужоземним:

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра,
А ви претесея на чужину
Шукати доброго добра.

Феномен поезії Кобзаря цікавий науковцям через його чутливість до чужого горя, вишукану простоту, навіть іронічність. Крізь усю творчість ми простежували любов до рідного краю. Неповторний подвиг генія нашого народу, який відомий у всьому світі як обдарована, творча особистість, має безпосередній вплив на розвиток історії України. Йому належить одне

з чільних місць в українській культурі. Т. Шевченко не лише добре знав історію України, події, що відбувалися за різних часів, але й давав їм оцінку у власних творах. Вона неодмінно виходила з позицій захисту свого народу від будь-якого поневолення, з позицій незалежного народу, який мав право на свою державність [2].

У контексті інтелектуальної історії варто зазначити, що надзвичайно важливою для розуміння поглядів Кобзаря є його поезія. Як приклад ставлення до Батьківщини звучать такі його слова:

Свою Україну любіть,
Любіть її... во врем'я люте,
В остатню тяжкую мінуту
За неї Господа моліть.

Із цих слів можна констатувати, що коло діяльності Т. Шевченка не обмежувалося лише поезією. Ми бачимо громадянина та палкого патріота.

І. Дзюба та М. Жулинський у передньому слові «На вічному шляху до Шевченка» до повного зібрання творів Кобзаря так пояснюють «нещадний критичний перегляд національної історії»: «У Шевченка було дві України: Україна як неперехідне начало і Україна як історичний момент. Україна-мати і Україна-заблуда. Україна непорочна і Україна “розтленная”. Україна “лицарів” і Україна “рабів, підніжок”. Цю другу, історично спотворену й історично минушу Україну йому доводилося картати і проклинати заради першої, України історично неперехідної» [13]. Значну увагу у вищезгаданому контексті привертають саме ці його слова.

Кобзар завжди почувався турботливим сином матері-України. Його поезію «Розрита могила» розпочинає таке питання:

Світе тихий, краю милий,
Моя Україно,
За що тебе сплюндровано,
За що, мамо, гинеш?

Ці слова доповнили інформацію про духовність поета.

Варто зазначити, що особливістю творчої діяльності Т. Шевченка був гуманізм. У своїх віршах він висував і пропагував ідеї

поетів-гуманістів. Джерелом гуманізму для поета була історія його народу: від боротьби проти соціального й національного поневолення до незалежної держави. Патріотизм, гуманізм та інтернаціональні мотиви були основою його творчості. Ці ідеї й зараз актуальні, а його пророчі слова Кобзаря («Обніміться ж, брати мої. Молю вас, благаю!») мають стати основою формування української національної ідеї. Т. Шевченко пропонував образ ідеального суспільства:

І на оновленій землі
Врага не буде супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі.

Як бачимо, поет вірив у краще майбутнє.

Особливе місце в історіографії життєвого шляху та творчості належить зібранню «Доля: книга про Тараса Шевченка в образах та фактах», що розповідає про життєвий і творчий шлях генія та стало справді інтелектуальною історією. Нас хвилює й надихає доля Кобзаря.

У повісті «Княгиня» прочитуємо такі рядки: «Мандруючи далеко від моєї милої батьківщини, я уявляв її собі такою, якою бачив у дитинстві: прекрасною, грандіозною, і про звичаї її мовчазних жителів я вже склав свою думку, що, звичайно, була в гармонії з пейзажем. Та мені й на думку не спадало, щоб це могло бути інакше, а виходить, що інакше...» [5, с. 199].

Про популярність творів Т. Шевченка писав і М. Шигарін: «Я також жив тоді у Києві й добре пам'ятаю, що Шевченкові вірші з особливим захопленням читали в багатьох гуртках, найбільше – кровні малороси та студенти різних національностей. Дехто вчив тоді малоруську мову власне лише для того, щоб читати й розуміти Шевченка. Крім надрукованої книжки, ходили по руках зошити, що їх Шевченкові шанувальники переписували навперебій один перед одним. Я й сам провів не один вечір над переписуванням віршів для себе й для своїх знайомих, яким посилав зошити в провінцію» [5, с. 362].

П. Куліш у 1846 році в листі до О. Бодяньського писав: «Він тепер у Києві. Служить при Археографічній комісії... Цьому треба радіти тому, що комісія посилає його безнастанно в різні місця Південної Росії для зняття старовинних пам'яток, а це

повинно дати йому шекспірівське знання людей і звичаїв» [5, с. 363]. П. Жур доповнив інформацію такими словами: «Тараса Григоровича самі розкопки не дуже захопили. Він весь поринув у спілкування з людьми, які його оточували, і особливо з робітниками – “копачами...”» [5, с. 369].

Однією з особливих була оцінка життєвого шляху та творчості Т. Шевченка І. Франком: «Він був сином мужика і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком і вказав нові, світлі і вільні, шляхи професорам і книжним ученим» [12].

Науковці відзначили й феномен спадщини Кобзаря. Так, Л. Генералюк відстоювала ідею ренесансної величі Шевченка-універсуму – різнобічно мистецьки та інтелектуально обдарованої, незалежної, ініціативної, неймовірно працездатної, дерзновенної у творчих задумах особистості, відданої ідеям гуманізму й антропоцентризму [3, с. 124–125].

Варто зазначити, що особливість постаті поета, на думку Л. Генералюк, «полягає не лише у багатогранності таланту чи комплексі набутих ним навиків і знань, а першочергово у його здатності інтегрувати в собі різні культурні й ціннісні системи, відшукувати глибинну логіку й взаємопов'язаність всього сущого, використовуючи цей процес становлення себе як особистості задля цілей становлення української нації як суб'єкта історії» [3, с. 12].

Філософський аспект у творчості Т. Шевченка простежувався впродовж усієї його діяльності. Аналізуючи філософські засади, В. Горський та К. Кислюк виділили історіософські погляди Кобзаря. Це підтверджують такі їх слова: «Натомість за своїм спрямуванням на майбутній ідеал Волі через здолання зовнішнього соціального розбрату, успадкованого з минулого, “Шевченків міф України” цілковито історіософський. Сам поет “свідомо осмислює себе у функції пророка, який творить картину золотого віку українського майбутнього”, й у цій іпостасі сприймається українською суспільною думкою» [4, с. 150].

У рамках пошуків нового, актуального для XXI ст., змісту історії, привертає увагу серія «Підривна література», зокрема перевидання літературної монографії Івана Огієнка «Перше видання революційних віршів Тараса Шевченка», яку він присвятив 100-річчю з дня смерті Т. Шевченка і 100-річчю

скасування панщини в Росії (1861 р.). З почуттям гордості ми цитуємо слова митрополита Іларіона: «Шевченко – творець української національної ідеології. Саме під впливом Шевченкових творів українці перетворилися на міцну свідому націю». Напередодні 200-річчя з дня народження поета особливо актуальними й авторитетними були слова автора, що дали митцю яскраву характеристику: «революціонер», «правдивий пророк наш», «пророк Божої Правди», «повсякчасний провідник», а його збірник назвав молитовничком. «“Кобзар” – це книга, яка тисячі людей зробила свідомими українцями», – писав І. Огієнко в 1961 році [7, с. 73].

Особливу увагу в цьому контексті привертає наступна серія «Підривної літератури», зокрема щоденникові записи, «Журнал» Т. Шевченка та його епістолярна спадщина. І. Дзюба, який представив у виданні праці Кобзаря, назвав вступну статтю «Т. Шевченко розмовляє з нами» і закликав до таких дій: «Тож читаймо його “Журнал”, переймаймося його щирими думами і вчимося в нього любити Україну» [10, с. 16].

Особливий інтерес для нашого дослідження становить оригінал «Щоденника». Внутрішній світ поета ми відчуваємо через його захоплення природою: «Утро было тихое, прекрасное. Иволги и ласточки нарушали изредка только сонную и сладкую тишину утра. С некоторого времени, с тех пор, как мне позволено уединяться, я чрезвычайно полюбил уединение. Милое уединение! Ничего не может быть в жизни слаще, очаровательнее уединения, особенно перед лицом улыбающей[ся], цветущей красавицы – матери Природы. Под ее сладким волшебным обаянием человек невольно погружается сам в себя и видит Бога на земле. Я и прежде не любил шумной деятельности, или, лучше сказать, шумного безделья. Но после десятилетней казарменной жизни уединение мне кажется настоящим раем» [10, с. 18]. Безумовно, велика любов Кобзаря до природи сприяла його невтомній творчій діяльності.

Надзвичайно важливими для розуміння поглядів особистості є ставлення до літератури, рецензії та відгуки на прочитане. У «Щоденнику» Т. Шевченко зазначав: «Спасибо еще Кулишу, что догадался прислать книг, а то я не знал бы, что с собою делать. В особенности благодарен я ему за “Записки о Южной Руси”¹. Я эту книгу скоро наизусть буду читать. Она

мене так живо, так волшебною живо напостила мою прекрасну бідну Україну, що я як бидто с живими беседу с ее слепими лирниками и кобзарями. Прекраснейший, благороднейший труд. Бриллиант в современной исторической литературе» [10, с. 18–19].

Для розкриття теми дослідження певну цінність становлять рецензії на «Щоденник» Кобзаря, зокрема відгук Б. Рубчака, автора збірок поезій, співредактора і співупорядника книжок, представника модернізму в українській поезії 1960-х років, члена Нью-Йоркської групи, де зазначалося: «Я тут намагати-муся показати, що всі цитовані критики мають де в чому слушність (такий бо цей текст складний і остаточно таємничий), загально беручи цей текст – літературний твір, що у ньому «актуальність» віддалена у мистецтво, а «інтимність» – це засіб літературної гри» [9].

«Щоденник» Т. Шевченка є надзвичайно цінним біографічним джерелом, високу оцінку якому дав відповідальний редактор монографії «Т. Г. Шевченко. Біографія» Є. Кирилюк, де зауважив: «Надзвичайно важливим документом є “Щоденник” Шевченка (1857–1858 рр.): у ньому щирість і точність викладу подій мають цілком документальний характер» [11, с. 9]. Монографія «Т. Г. Шевченко. Біографія» актуалізувала важливі аспекти формування інтелектуальної історії. У ній автори В. Бородін, Є. Кирилюк, В. Смілянська, Є. Шаблювський та В. Шубравський ґрунтовно й докладно висвітлили особисту долю, творчу діяльність та духовне зростання митця.

Цікавою є думка вчених про участь Кобзаря в діяльності Кирило-Мефодіївського товариства. Для більш повного висвітлення історіографії проблеми відзначимо той факт, що Т. Шевченко мислив собі єднання вільних слов'ян, тому його передусім хвилювала доля слов'ян у Російській імперії – українців, росіян, білорусів. На перший план він висував ідею соціального визволення, знесення кріпацтва, повалення самодержавства. Саме ці ідеї були провідними у творах поета періоду «Трьох літ»: «Сон», «Кавказ», «І мертвим, і живим...», «Заповіт» [11, с. 161]. Потім автори уточнили: «Таким чином, можна зробити певний висновок про вплив Шевченка на значну частину членів Кирило-Мефодіївського товариства... Основні програмові документи товариства – “Устав”, “Главные пра-

вила”, “Книги битія українського народу” (“Закон божий”), одна відозва до українців, а друга – до росіян і поляків – були складені керівниками-лібералами (головним чином Костомаровим). Не виключена, проте, можливість впливу Шевченка на Костомарова, на “Книги битія українського народу”, де ряд різких висловів на адресу монархів не міг з’явитися без участі поета» [11, с. 164].

Окрему нішу серед творчості Кобзаря займають твори, присвячені українській мові. Слово для нього було духовною опорою. Повернувшись до Петербурга, загартований поет у вірші «Подражаніє 11 псалму» проголосив гасло всієї своєї творчості:

Возвеличу
Малих отих рабів німих!
Я на сторожі коло їх
Поставлю слово.

Пророчий вислів Т. Шевченка «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь» є надзвичайно актуальним і сьогодні.

Зауважимо, що визначальну роль особистісного фактора в процесах суспільно-культурного розвитку країни підкреслює й сучасний хід української історії. Дослідження персоналій – могутній засіб національного самоствердження. Відновлення історичної пам’яті народу сприяє утвердженню національної ідеї, гуманістичних традицій у суспільстві. У цьому сенсі, погляд на минуле саме через людський вимір є особливо актуальним. Біографія культурного та громадського діяча доводить, що історію творить людина, життя і доля якої невіддільні від її ідей, котрі в сукупності утворюють національну культуру. Образ діяча, його досягнення допомагають виховувати природні риси характеру в молоді, сприяти формуванню професіонала, громадянина-патріота демократичного суспільства, інтелігента.

Таким чином, ураховуючи все вищесказане, можна дійти висновку, що індивідуалізація історичного процесу, дослідження особового аспекту в ході історії завжди привертати-муть увагу вчених. Цей підхід пояснюється передусім тим, що в нових суспільно-політичних умовах деякі історичні події потребують переоцінки, а також виділення та більш деталь-

ного дослідження окремих історичних постатей. Дослідження історії в особах, зокрема діячів ХІХ ст., а також творчої спадщини громадсько-політичних і культурних діячів, які зробили свій внесок у розвиток вітчизняної та світової культури, сприяє гуманізації дослідницького процесу. Висвітлення їх життєвого та творчого шляху, повернення до їхніх праць і досвіду є надзвичайно актуальним і має неоціненне наукове та суспільне значення.

Варто зауважити, що сьогодні відчувається велике зацікавлення народу своєю історією. Ми живемо в ХХІ ст., і суспільство вимагає нову людину з особистою біографією. Особливої уваги потребує глибоке розуміння історії України, традицій української культури. Актуальними стають інтелектуальна, персональна історія.

Таким чином, для вирішення завдання створити цілісну концепцію людини, для гармонії особистості та суспільства важливим чинником може стати історична наука, зокрема інтелектуальна історія. Перехід історичної науки від колективно формалізованого подання історії до особистісного визначає роль та місце особи в незалежній державі. Біографія Т. Шевченка не лише допомагає молоді вивчати історію, але й дає їй можливість усвідомити свою роль як діючої особи історії, відчути себе нащадком великого українського народу.

Окрім того, що науковці отримали можливість об'єктивно оцінювати історичні події, докорінно змінилася атмосфера в суспільстві. Кожен народ має свій особливий ідеал людини й вимагає відтворення цього ідеалу в окремих особах. Цей ідеал у кожного народу відповідає його характеру, визначається його громадським життям, змінюється з його розвитком. Завдання історичної науки в період «ідеологічного вакууму» – допомогти створити цей ідеал.

Аналізуючи наукову літературу, ми дійшли висновку, що дослідження життя та творчості Т. Шевченка дає змогу збагатити внутрішній світ особистості, підвищити її інтелект, є важливим засобом вивчення історії України. Дослідження біографії розкриває натхнення особи, показує творчі переживання, а головне – пробуджує прагнення самостійно шукати істину, розвиває пізнавальну активність. Молоде покоління сьогодні повинне відчувати себе учасником якісних змін суспільства, його

економічних і політичних структур, бути здатним до широкого історичного та філософського мислення. Безперечно, це стимулює до потреби в самоосвіті та самовдосконаленні, підвищує роль особистості в гуманізації сучасного суспільства в цілому. З метою засвоєння молоддю історичного досвіду, боротьби за українську культуру та для розкриття спадкоємності поколінь, нерозривного зв'язку процесу становлення української культури актуальними є життя і творчість Т. Шевченка. Історія ідей митця – багатогранна, невичерпна, як його універсалізм, феномен і талант.

---

¹ «Записки о Южной Руси» – збірник фольклорних і літературних творів та історичних матеріалів, упорядкований і виданий П. Кулішем у 1856–1857-х роках у Петербурзі у двох томах. У першому томі вміщені й прокоментовані П. Кулішем народні легенди, перекази, думи і пісні про київські Золоті ворота, боротьбу проти татар і унії, про походи запорожців, Б. Хмельницького, розповіді про народних кобзарів, лірників. До другого ввійшли зібрані й пояснені Л. Жемчужниковим казки, легенди й повір'я, демонологічні оповідання, анекдоти, народні пісні, покладені на ноти для фортепіано і співу А. Марковським, опис селянських похоронних обрядів. Історичної проблематики стосувалися статті П. Куліша і М. Грабовського з історії польсько-українських відносин у XVII ст. (зокрема так званого універсалу гетьмана Острянці) та записки Г. Теплова про стан українсько-російських відносин у часи Єлизавети. Сюди ж можна віднести і передрук розвідки І. Могилиницького «О древности и самобытности южно-русского языка». Окрасою другого тому була поема Т. Шевченка «Наймичка» (без зазначення прізвища автора) з передмовою П. Куліша і його оповіданням «Оряся». Появу «Записок...» палко привітав Т. Шевченко, пропонуючи П. Кулішу перетворити їх на періодичне видання. 1993 року з'явилося репринтне перевидання «Записок...». П. Куліш, «Записки о Южной Руси» (1856–1857) (див. електронний ресурс : <http://toloka.hurtom.com/viewtopic.php?t=18081>).

1. Біографія Т. Г. Шевченка за спогадами сучасників. – Київ, 1958. – 439 с.
2. Вічний як народ. Сторінки до біографії Т. Г. Шевченка. – Київ : Либідь, 1998. – 234 с.
3. *Генералюк Л. С.* Універсалізм Шевченка: взаємодія літератури і мистецтва. – Київ : Наук. думка, 2008. – 544 с.
4. *Горський В. С., Кислюк К. В.* Історія української філософії. – Київ : Либідь, 2004. – 488 с.

5. *Шевчук В.* Доля: книга про Тараса Шевченка в образах та фактах. – Київ : Дніпро, 1993. – 779 с.
6. *Колесник І. І.* Культурно-інтелектуальна історія як дзеркало «нової наукової революції» // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки. – Вип. 1. – Київ : Інститут історії України НАН України, 2005. – 401 с.
7. *Огієнко І. І.* Перше видання революційних віршів Тараса Шевченка. – Вид. 1. – Київ : ПрАТ «Українська прес-група», 2013. – 80 с.
8. *Репіна Л. П.* Інтелектуальна історія сьогодні: методи, проблеми, перспективи // Ейдос. Альманах теорії та історії історичної науки – Вип. 1. – Київ : Інститут історії України НАН України, 2005. – 401 с.
9. *Рубчак Б. Я.* Живописаний Шевченко («Журнал» як текст) // Світи Тараса Шевченка : збірник статей до 175-річчя з дня народження поета. – Т. 214. – Нью-Йорк, 1991. – С. 65–90.
10. *Шевченко Т.* Щоденник. Листи. – Вид. 1. – Київ : ПрАТ «Українська прес-група», 2013. – 80 с.
11. *Бородін В. С., Кирилюк Є. П., Смілянська В. Л., Шабліовський Є. С., Шубравський В. Є.* Т. Г. Шевченко. Біографія : монографія. – Київ, 1984. – 558 с.
12. *Франко І. Я.* Зібрання творів : у 50 т. – Київ, 1983. – Т. 39. – С. 255.
13. *Шевченко Т. Г.* Зібрання творів : у 6 т. – Київ, 2003. – Т. 1 : Поезія 1837–1847-х років. – С. 9–66.

ЗМІСТ

Антофійчук Ірина

Віртуальні репрезентації сучасної української культури
в африканському та арабському медіапросторі 3

Бабота Любиця

Творчість Тараса Шевченка в Угорщині
(друга половина XIX – початок XX століття) 11

Бекетова Валентина

Шевченкіана в колекції Дніпропетровського національного
історичного музею ім. Д. І. Яворницького 21

Березкіна Валентина

Бібліографічні джерела зарубіжної шевченкіани у відділі зарубіжної
україніки Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського . . 28

Білецький Володимир, Бондаренко Андрій

Роль Вікіпедії та її сестринських проєктів у розвитку україністики . . . 40

Божук Людмила

Шевченкіана на сторінках часопису «Наше життя» 53

Братусь Іван

Освітянські аспекти висвітлення постаті Тараса Шевченка 68

Геник Микола

Проблеми міжнаціонального примирення в польській україністиці . . . 79

Головатюк Валентина

Культурно-освітня діяльність Союзу українців Підляшшя 92

Готра Олена

Тарас Шевченко та українська інтелектуальна історія 100

Дроздов Константин

Изучение политики украинизации на территории РСФСР
1920–1930-х годов в современной российской украинистике:
к постановке вопроса. 112

Золтан Андраш

Будапештська україністика: стан та перспективи. 125

Ісакова Алла

Мовна адаптація українських мігрантів у Західному Сибіру. 131

Качмар Володимир

Енциклопедія Львівського університету: від ідеї до виходу у світ 140

Кожухар Віктор

Україністичні студії в Республіці Молдова (1991–2013) 151

Кожухар Катерина

Українська компонента в системі освіти Республіки Молдова 164

Короленко Богдан

Тарас Шевченко в культурній політиці України (1991–2013) 181

Кочерга Надія, Ревезук Віктор

Слово Тараса Шевченка, обірване кулею 188

Крилова Ніна

Тарас Шевченко і формування української національної ідеї 199

Кузьменко Андрій

Проблеми визначення ефективних методологічних підходів
у музеєзнавстві 208

Кутилова Лариса

Украинские исследования в Красноярске и Красноярском крае
во второй половине XX – начале XXI века 213

Кухарева Наталія

Музей «Заповіту» Т. Шевченка – одна з перлин
НПЗ «Переяслав» 231

Кучурян Олег

Транскордонна співпраця буковинських музеїв України та Румунії . . 241

Лебединская Татьяна

Судебные процессы между Иваном Лисенковым
и Дмитрием Кожанчиковым (1867–1877) по поводу
издания «Кобзаря» Тараса Шевченко 251

Лесная Галина

Сучасна російська україністика:
попередні підсумки, тенденції та перспективи розвитку 254

Литвин Микола

Українознавство за кордоном: здобутки та перспективи співпраці
з українським академічним середовищем 269

Моця Олександр

До питання становлення української ідеї в XIX столітті 278

Збірник наукових статей

VIII Міжнародний конгрес українців

УКРАЇНОЗНАВСТВО ОСВІТА

Частина перша

Редактор-координатор: *Олена Щербак*

Комп'ютерна верстка: *Марина Голя*

Редактори: *Людмила Кирієнко, Лариса Ліхнївська,
Людмила Тарасенко, Ярина Ставицька*

Оператори: *Ірина Матвєєва*

Формат 60×90/16

Умовн. друк. арк. 15,98. Обл.-вид. арк. 16,97

Інститут мистецтвознавства,
фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України
01001 Київ, вул. Грушевського, 4